TOURIST RESOURCES AS AN OPPORTUNITY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PLOVDIV DESTINATION

ТУРИСТИЧЕСКИТЕ РЕСУРСИ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ДЕСТИНАЦИЯ ПЛОВДИВ

Natural tourist resources

Aleksandar Davchev

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Природни туристически ресурси

Александър Давчев

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Природните ресурси, които основно се асоциират с биоразнообразие, са неразделна част от потенциала на всяка една територия и се явяват естествена среда за развитие на туризма. Ключов момент тук е тяхната неравномерна разпределеност. Определят се като „природни комплекси с функционална, времева и териториална комфортност за организацията на рекреационната дейност”[1]. Други автори ги категоризират като „обекти и явления от природната среда, които са атрактивни за туристите”[2].

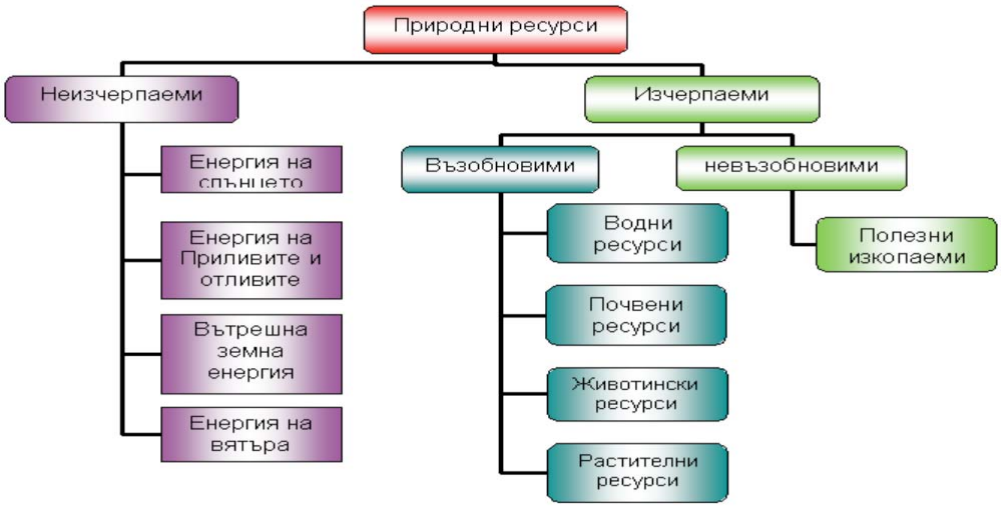

Фиг. 1. Видове природни ресурси (общоприета класификация)[3]

[1] Попова, Н., Природни рекреационни ресурси, УИ „Св. Климент Охридски”, София, 2003
[2] Апостолов, Н., Ив., Марков, Туристически ресурси, УИ на ИУ - Варна, 2015
[3] Василева, В, С., Сабриева, Опазването на природните туристически ресурси – необходимо условие за устойчивото развитие на българския туризъм, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, катедра „Туризъм”

От гледна точка на туризма от значение са онези природни дадености, които създават интерес, носят у себе си определена атрактивност и са усвоени за нуждите на туризма. За неговото развитие, влияние оказват множество фактори, които могат да се обединят в две основни групи - природни и обществени.

В групата на природните предпоставки се включват всички природни компоненти. Те оказват пряко или косвено влияние върху туристическите дейности. Биха могли да се класифицират по следния начин:

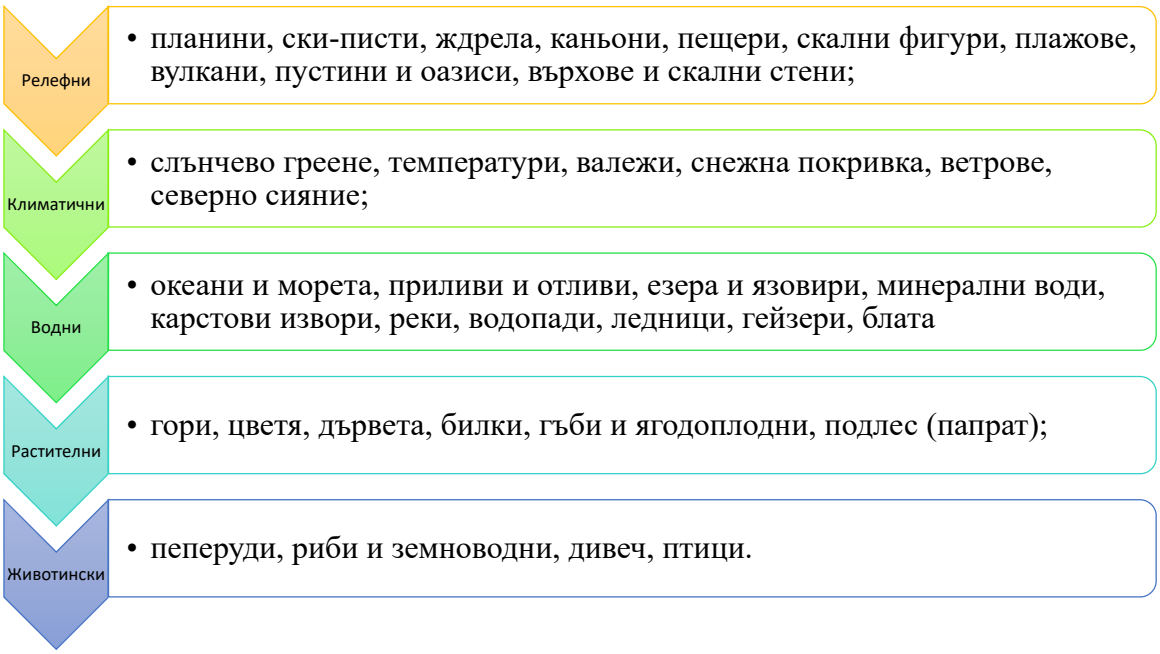

Фиг. 2. Класификация на природните компоненти като туристически ресурс

Втората основна група, това са обществените фактори. Към нея се отнасят: географското положение, урбанизационните процеси, геополитическата обстановка, демографската картина и др.

В настоящата част на монографичния труд, въпреки че ще бъдат засегнати и част от обществените фактори, ще бъде поставен акцент върху природните компоненти и дадености на дестинация Пловдив.

Локализация

Пловдив се намира в централните части на Южна България, в сърцето на Горнотракийската низина, и е административен център на Пловдивска област, която заема площ от 5928 км^2. През него преминава река Марица, която естествено разделя града на две части – северна и южна. Тя, заедно с характерните сиенитни хълмове, се възприемат като основните градообразуващи фактори в исторически разрез.

Пловдивска област граничи с Пазарджишка, Софийска, Ловешка, Старозагорска, Хасковска, Смоленска и Кърджалийска области. Разделена е на 16 общини, в които има 215 селища.

Населението на областта е 668 334 души[4], с което се нарежда на 2-ро място в страната след столицата. От тях над половин милион живеят в

[4] www.nsi.bg – данните са към 12.04.2019

градовете на областта, а в общинският център - 346 893 души[5]. На 1 км^2 площ живеят 119.9 души, при средно за страната 69.5 души.

Разположението на град Пловдив има следните географски координати: N 42.143333 (с. ш.); E 24.748889 (и. д.), като Община Пловдив заема площ от 101,981 км^2)[6].

Пловдив има стратегическо местоположение, което го превръща във важен транспортен център с международно и национално значение. През града минават трасетата на два от трансевропейските еврокоридори - № 4 и № 8.

Първият започва от Дрезден, минава през Прага, Братислава, Будапеща, Крайова, София през Пловдив за Истанбул и допринася за улесняването на транспортния поток от Западна и Централна Европа към Близкия изток и Азия.

Вторият е от албанското пристанище Дуръс, преминава през Албания, Македония и България, като свързва Адриатическото крайбрежие с Черно море. Стопанският и социалният ефект от функционирането на тези общоевропейски транспортни коридори в българския им участък значително нарастват с цялостното изграждане на автомагистралите „Тракия" и „Марица".

В посока север – юг през областта преминава директорията:

- Русе – Габрово – Пловдив – Смолян – Северна Гърция – Егейско море

Този транспортен коридор е най-краткият път, свързващ Северна и Централна Европа, през река Дунав, с Гърция и Средиземно море.

Град Пловдив е ядро на една от най-големите и урбанизирани градски агломерации на Балканите:

- Пазарджик – Пловдив – Асеновград

Заедно с деветте по-малки града в пределна близост – радиус до 35 км са: Садово, Куклен, Перущица, Кричим, Брацигово Стамболийски, Съединение, Раковски, Белозем.

А онези, отдалечени в радиус до 50 км (с малки изключения) като: Пещера, Хисаря, Баня, Карлово, (Сопот), Първомай, (Чирпан), Лъки, Батак, формират широк ареал, в който съществуват тесни социално икономически, културни и туристически връзки. Ежедневните пътувания от и към агломерационния център надминават 20 000-25 000, а притегателната сила на Пловдив все повече расте.

Стратегическото местоположение, удобното разположение на града, заедно с добре изградената инфраструктура са ключов фактор при развитието на международните взаимоотношения, в това число и в сферата на туризма. Има предпоставки за развитието на транзитния, конфесионалния, културния и други видове туризъм.

Пловдивският регион има най-гъстата ЖП мрежа в страната. Градът разполага с международно летище, създадено през 1980 г., обслужващо пътнически и товарни полети. Няколко са целогодишните редовни полети, като в бъдеще стремежът е към тяхното увеличаване Летището е специализирано и в обслужването на сезонни и чартърни туристически полети за българските високопланински ски курорти през зимния сезон. Ползва се и като резервно на Аерогара София[7].

[5] www.nsi.bg – данните са към 12.04.2019
[6] https://plovdiv.bg/wp-content/uploads/2014/01/plan-za-razvitie-2014-2020.pdf
[7] http://www.plovdivairport.com/bg

Фиг. 3. Картосхема на агломерационен ареал на град Пловдив[8]

Разположен в центъра на Южна България, Пловдив е отправна точка към различни атрактивни туристически обекти. На 30 км южно се намира Бачковският манастир – вторият по големина действащ манастир в България. На 90 км южно от града е прекрасният планински курорт Пампорово, пещерите „Дяволското гърло“, „Ягодинска“, природния феномен „Чудните мостове“, живописното Триградско ждрело и много други обекти с възможност за развитие на селския туризъм. На 50 км. на север от Пловдив издига ръст Стара планина, в която се намира природният резерват „Джендема“, разположен южно от връх Ботев. Около Пловдив има множество геотермални извори, около които са се оформили целогодишно действащи балнеоложки курорти – Хисаря, Баня, Нареченски бани и др.

На база наличните предпоставки дестинация Пловдив има възможност да предлага широкоспектърен туристически продукт.

Релеф

Пловдивска област има разнообразен релеф. Върху сравнително малка площ е разположена голяма част от плодородната Горнотракийска низина и малки части от северните склонове на Родопите, Същинска Средна гора и Сърнена гора, Подбалканските полета (Карловското), и южните склонове на Средна Стара планина (Калоферската планина).

Пловдив се намира в едноименното поле, представляващо алувиална низина, формирана от река Марица и нейните притоци. То е част от Тракийската низина – най-обширната ниска земя не само у нас, но и на Балканския полуостров, която има формата на хлътнатина, оформила се още през първата половина на третичната геоложка епоха. На територията на страната ни Горнотракийска низина почти от всички страни е обградена с планински масиви (на запад/северозапад е Средна гора, на юг Родопите), а на изток низината се свързва с Ямболското и Елховско полета, ограничени от Свети Илийските и Манастирските възвишения). Нейната площ е 6030 км^2, има ширина 40-50 км и дължина 160-180 км.

[8] http://www.ncrdhp.bg/ - Национален център за териториално развитие

В морфографско отношение низината се разделя на Западна и Източна. Пловдив попада в Западната Тракийска низина (Пазарджишко- Пловдивско поле) с надморска височина 100 м. Низинният релеф на полето има преобладаващо простиране запад-изток, като дължина достига 105 км, а ширината му в средната част надхвърля 50 км. Отличава се с наклон от запад-северозапад на изток-югоизток, маркиран от речното легло на Марица, която формира асиметрична на речна мрежа (дълги леви и къси десни притоци), недалеч от орографската преграда на Родопите.

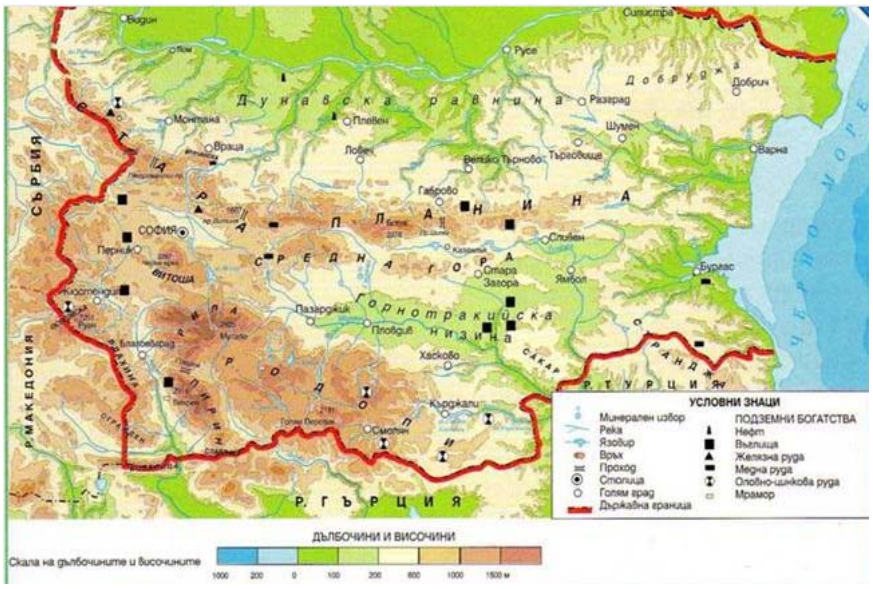

Фиг. 4. Природна карта на България[9]

Над широката, равна низинна повърхност на полето, на десния бряг на река Марица, днес ярко се открояват шест уединени Пловдивски хълма - известни с турското наименование „тепета“. Тези възвишения с надморска височина до 300 м, формирани в края на мезозоя, имат вулканичен произход и сътворяват уникалния ландшафт на град Пловдив. От изток на запад разположението на хълмовете е следното:

- ***Трихълмие*** – състои се от три свърза ни помежду си възвишения - на север е ***Небет тепе*** - 207 м.н.в., на югоизток ***Джамбаз тепе*** - 212 м.н.в. и на югозапад ***Таксим тепе*** - 195 м.н.в. Днес този комплекс, заселен от древността е известен като „Старинен Пловдив“.
- ***Дановият хълм*** (Сахат тепе) е с височина 227 м и е разположен северозападно от Трихълмието;
- ***Хълмът на Освободителите*** (Бунарджика) - 265 м.н.в. е на запад-северозапад от Сахат тепе;
- ***Младежки хълм*** (Джендем тепе) е най-високият от хълмовете - 285,5 м, и се намира в югозападния край на града.

Смята се, че в миналото тепетата са били единадесет. В непосредствена близост до Бунарджика е съществувал седми хълм - ***Марково тепе***. Неговото име се свързва с легенда, според която Крали Марко и неговият кон Шарколия са оставили отпечатък върху него под формата на четири по-малки и една голяма дупка между тях. Част от изследователите на хълма считат, че се е

[9] http://www.teaplovdiv.com/map.html

касаело за древно Тракийско светилище. В крайна сметка Марково тепе е разрушено през първата половина на XX век за добив на каменна настилка - павета.

Осмият хълм ***Алтъ тепе***, известен още с името Каменица или Петреница, се е намирал на мястото на бившият едноименен пивоварен завод.

Друго съществувало тепе е ***Лаут тепе***, намиращо се в района на днешната ЖП гара Тракия. Неговата „гибел" тръгва още през 1895-та година, когато започва трансформирането му в строителен материал за града, а в основите му са построени казарми.

Споменават се още: ***Топлар тепе*** - според някой документи автономна част от Сахат тепе и ***Валели тепе***, описани от Евлия Челеби и Козмас Апостолидис като „изломеното северозападно разклонение на Небет тепе", от които днес е останал единствено спомен[10].

С тепета си Пловдив се сравним с Рим и Атина - според древна легенда „хълмовете край Марица са огромни камъни, които титанът Балкан хвърлял по Посейдон. Враждата между двамата била заради красивата Родопа"[11].

Пловдивските тепета Данов хълм, Младежки хълм и хълмът на Освободителите, през 1995 г. са обявени за защитени природни територии със статут на Природна забележителност /ПЗ/ и превърнати в паркови зони. Именно заради отличителната особеност, която хълмовете даряват на града, Пловдив често е наричан „градът под тепетата" и днес е предпочитана дестинация за множество наши и чужди туристи. Релефът на Пловдив дава възможности за развитие на краткотраен пешеходния туризъм - предпочитана форма за рекреация от гражданите и гостите на града, особено през летния период, когато температурите са сравнително високи.

Снимка 1. Пловдивските тепета[12]

[10] Джамбов. Ив. Приносът на гръцкия учен Козмас Миртилос Апостолидис в историческото и културното развитие на Пловдив през XVIII-XIX в. (Щрихи от неговата книга)(на гръцки език)
[11] https://bulgarianhistory.org/sedemte-tepeta-na-plovdiv/
[12]http://theoldestcityineurope.eu/%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0/

Климат

Климатът на Пловдив е преходно континентален със слабо влияние на Средиземноморието. Има изравнен пролетно-летен и есенно-зимен валежен максимум. Сумарната слънчева радиация е около 5500–5600 MJ/м^2, а средната годишна температура – около 12ºC.

Родопският масив до известна степен спира южните ветрове от Егейско море, а Стара планина - студените въздушни маси от север.

Зимата е сравнително мека. Средната януарска температура е между 0ºC – 1ºC. Снежната покривка е с малка дебелина, а в последните години все по-голяма рядкост. Средният годишен брой на дни със снежна покривка е около 33, а височината ѝ между 4 и 13 см. Сумата на зимните валежи е средно от 100 до 130 мм.

През пролетта средната температура се покачва и сумата на валежите нараства на 160–190 мм.

Лятото тук е умерено топло. Средната температура е над 20ºC. Най-високите максимални температури достигат 24ºC – 35ºC, а по някога и 38ºC – 39ºC. Благодарение на изключително меката зима и сравнително не много горещото лято, средната годишна амплитуда на температурите е около 20ºC. Средната температура на най-топлия месец – юли е 23.6ºC. Летните суми на валежите са от 190 до 230 мм.

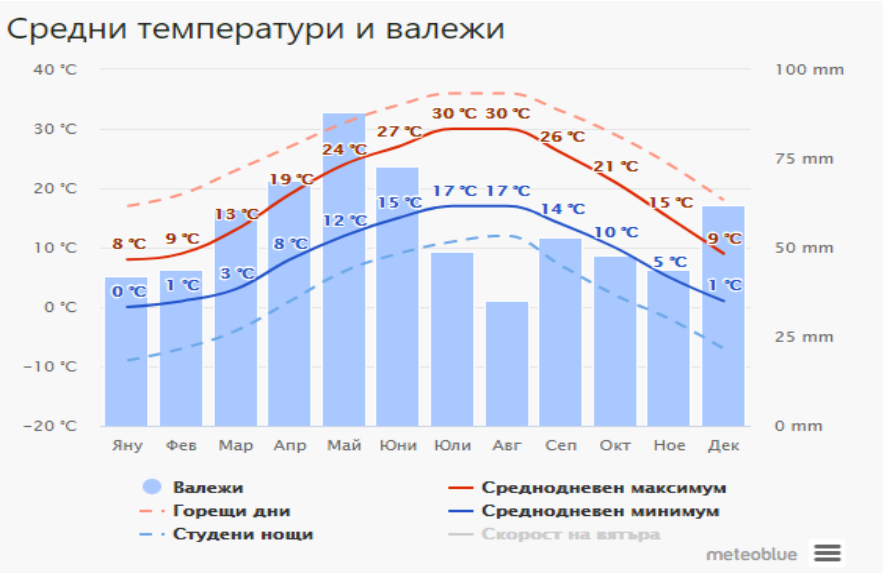

Фиг. 5. Средна температура и сума на валежите по месеци за Пловдив[13]

През есента средните температури се задържат под 10ºC. Есенните валежи са около 150 мм.

[13] https://www.meteoblue.com/bg/

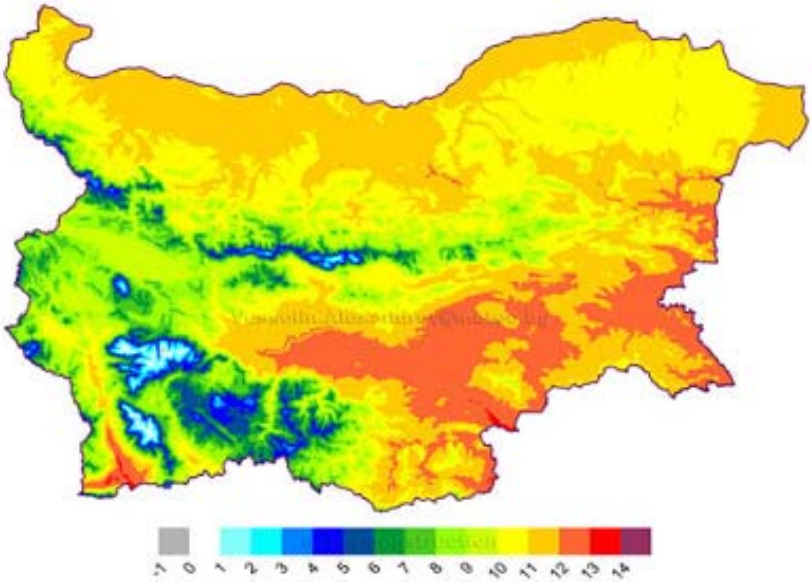

Фиг. 6. Средна годишна температура на въздуха в България - източник: www.meteo.bg

Годишните валежи в Пловдив са по-малки от средните за страната и носят характера на континенталния климат, като зимните валежи са по-малко от летните. За България те са 650 л/м^2, а за Пловдив – 492 л/м^2.

Мъглите, особено по поречието на река Марица, не са рядкост. Средногодишно, дните с намалена видимост са 34, като през последните няколко години времетраенето им все повече се увеличава.

Преобладаващите ветрове са западните. Най-ветровит е месец март. Слабите ветрове (0–5м/сек), като тези със скорост до 1 м/сек заемат до 95% от времето през годината.

Средната годишна относителна влажност на въздуха е 73% като най-висока е относителната влажност през месец декември – 86%, а най-ниска юли и август – 62%

Отсъствието на големи амплитуди, умерените зимно-летни температури, както и не голямото количество на валежите силно благоприятстват целогодишното практикуване на редица форми на туризма в града.

Води

Основен воден ресурс в Община Пловдив е река Марица. Тя е най-голямата река в страната и на Балканския полуостров, след река Дунав. Водосборната ѝ област от извора до устието е 53 000 км^2, а в границите на страната - 21 992 км^2. Тя е и най-пълноводната българска река. Води началото си от двете Маричини езера под връх Манчо в Рила и се влива чрез делта в североизточната част на Бяло (Егейско) море недалеч от турски град Енос, като в по-голямата част от делтата остава на гръцка територия[14].

[14]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/wate/%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%8A%D1%80%D1%85%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8

Таблица 1. Характеристика на р. Марица

ПОКАЗАТЕЛИ:	СТОЙНОСТИ:
обща дължина	472 км
дължина в страната	322 км
площ	53000 км^2
извор	Маричините езера в Източна Рила
устие	Бяло море (Егейско)
среден наклон	7,3%
гъстота на речната мрежа	0,74 км/км^2

Речната мрежа на Марица е голяма и събира водите от обширен басейн. Притоците на реката са над сто. Те извират и текат като планински реки в Стара планина, Родопите и Средна гора. Десните притоци образуват множество ръкави преди заустването си в Пловдивското поле, а левите са поройни и носят големи количества наноси. Дъното на реката е покрито с пясъчни наслаги и валуни, като при високи води се деформира. От десните родопски притоци с по-голямо значение са река Въча, която извира от Кайнчалския масив на Западните Родопи, с площ 1645 км^2 и дължина 112 км и река Чепеларска – площ 1010 км^2 и дължина 86 км. Речните им легла са тесни в горното течение, стръмни и каменисти, образуващи множество каньони, което ги прави привлекателни за туристите. От левите старопланински притоци трябва да отбележим река Стряма е с площ 1395 км^2 и дължина 110 км. Река Марица се характеризира с малък среден наклон - 7,3 % и гъстота на речната мрежа от 0,74 км/км^2.

Фиг. 7. Водосборен басейн на река Марица[15]

[15] https://www.plovdiv.bg/item/ecology/wate/

Водните площи на Община Пловдив заемат общо 245 ха и са представени преди всичко от двата големи водоема: река Марица (в участък от нейното средно течение) с 185,9 ха и Гребния канал в западната част на града с 37 ха.

През територията на града, участъкът на река Марица е с дължина 12719 м от околовръстен път „Изток“ до моста на околовръстен път „Запад“, от км 182^{+745} до км 195^{+464}. Широчината на речния участък на територията на Общината се променя от 100 до 600 м. Коритото на реката е изградено от алувиални наслаги, представени от глинести пясъци, пясъци и чакъли. Наклонът на реката в чертите на града е едва 0,13%, поради което течението се характеризира с пренасянето и отлагането на твърдия отток.

По-голямата част от реката е коригирана, до пълно облицоване на двата бряга в района на града и преминава през правоъгълна (изкуствена) форма с естествено дъно, което обуславя силно модифицирания характер на реката.

Над реката са изградени три шосейни моста, един ЖП-мост и един пешеходен мост. В участъка са установени два прага със заскаляване при Пешеходния мост и при моста на Панаира, те са бетонирани с височина 0,25 м и не представляват реална физическа бариера, ограничаваща миграцията на речната фауна и на водния транспорт[16].

Заради благотворното влияние на реката върху стопанския живот на града в древността, тя е била обожествявана и е носила имената: Еброс, Хебър, Хебрус, Евър. Според изследванията на проф. Младенов, името „Марица“ произхожда от старотракийски и сродния с него индо-европейски корен -мар/-мер, който означава: блато, езеро, мочурище, а славяните са прибавили към този корен суфикса -ица, и така се е получило днешното име Марица[17].

Археологическите находки доказват, че Марица е била плавателна още преди 2500 години и остава такава до началото на XX в. По нея са плавали тежко натоварени салове и лодки със стоки и провизии, дори и малки кораби[18].

Днес река Марица е естествена природна граница между северен и южен Пловдив, но проектите за промени, са налице. Пловдивчани се надяват, че реката ще стане притегателна точка като Сена в Париж, Дунав за Будапеща или Темза за Лондон.

През последното десетилетие, макар и бавно, започна процес на социализация на речното пространство. Около коритото на Марица се изградиха велоалеи и малки паркове за отдих, по които можете да се разходите и да поемете глътка свеж въздух и да усетите пъстрота на градското пространство.

Рекреативните функции на реката са безспорни, като туристически ресурс обаче, тя не е добре усвоена. Редица проекти и инициативи за по-доброто интегриране на водните площи, чрез създаване на достъпна среда бяха артикулирани в публичното пространство във времето назад, но за съжаление за момента така и не са реализирани конкретни намерения.

---

[16] https://www.plovdiv.bg/item/ecology/wate/

[17] Младенов, Ст., Имената на десет български реки, С., 1915, с. 26

[18] https://lostinplovdiv.com/bg/articles/%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%B8-%D0%B1%D1%8A%D0%B4%D0%B5%D1%89%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%B8%D0%B2

Целесъобразно е да се предприемат действията по създаването на красиви, удобни и привлекателни туристически обекти по нейното течение и „обръщането“ на града към реката.

Снимка 2. Мостовете на Марица в гр. Пловдив[19]

Заради съвременното спортно съоръжение - Гребен канал, Пловдив е вписан сред десетте топ дестинации в света за гребни спортове. Разположен в западната част на града, той се простира на площ от 37 ха, между парк „Отдих и култура” и естественото речно легло на Марица[20].

Гребният канал е предназначен за спорт, тренировки, забавления и представлява изкуствено водно огледало с дължина 2200 м, ширина 120 м и дълбочина 3 м[21]. Това е най-голямата спортна база на Балканите, където могат да се провеждат състезания по гребни спортове. На мястото му до средата на XX в. е имало блато, но през 1962 г. е построена внушителна гребна база, на която условията за развитие на кану-каяка стават едни от най-добрите в страната и Европа.

През 2011 г. е извършен ремонт на съоръжението на стойност 1,6 млн. лева. Обновени са хангарите на гребците, съблекалните, изгражда се нова трибуна за 800 зрители. Тук се провежда Европейското първенство по гребане за мъже и жени.

Комплексът е едно от любимите места за разходки на пловдивчани и гостите на града. Разположен сред обширни зелени площи. Разходките по алеите ви отвеждат до добре поддържани игрища, лекоатлетически писти, стадион „Пловдив”, който разполага с 55 000 места, рехабилитационен център,

[19] https://www.plovdiv.bg/wp-content/uploads/2012/11/maritza1.jpg
[20] https://lostinplovdiv.com/bg/places/%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%B8%D0%B2
[21] https://www.plovdiv.bg/item/ecology/wate/%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%8A%D1%80%D1%85%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8/%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0/

закрит плувен комплекс, закрити и открити тенис-игрища, все неща свързани със спорта.

В непосредствена близост се намира Спортно училище „В. Левски“ - гр. Пловдив, едно от най-славните спортни училища на България с 70-годишна история, което притежава много добра база за тренировки и собствен стадион.

Много велики спортисти, прославили България, са тръгнали от тук: Иван Абаджиев (вдигане на тежести), Румяна Чавдарова (лека атлетика), Каспар Симеонов (волейбол), Райчо Христов (спортна гимнастика), Пенка Стоянова (баскетбол), Генчо Цветанов (акробатика), Ангелина Михайлова (баскетбол), Вичо Михайлов (акробатика).

Гордост на училището са спортистите:

- Стефка Костадинова;
- Йордан Йовчев;
- Петър Мерков;
- Мария Петрова;
- Асен Златев;
- Стоян Делчев;
- Севдалин Маринов;
- Николай Бухалов;
- Ваня Гешева;,
- Наим Сюлейманов;
- Милен Добрев;
- Ива Пранджева;
- Цветана Пиронкова.

И днес училището се гордее с 8 олимпийски шампиони: Асен Златев, Ваня Гешева, Милен Добрев, Николай Бухалов, Севдалин Маринов, Стефка Костадинова и Стоян Делчев, с 59 световни и 67 европейски титли[22].

Алеите на Гребната база са специализирани само пешеходни или с обособени писти за велосипеди, ролери и скейтборд. Тук са разположени и редица емблематични за Пловдив заведения и хотели.

По средата над Гребния канал е изграден прекрасен мост, от който лесно може да се стигне до река Марица. Той е пешеходен, завършен е през 1989 г. и е от типа „напрегната лента“ с отвори $48^{+}150^{+}48$ м[23]. Основната носеща конструкция представлява предварително напрегната стоманобетонна плоча с дебелина 32 см, работеща на опън, с малки ексцентрицитети.

Качвайки се на „Моста на влюбените“ ще откриете стотиците заключени катинари, които символизират „заключената им любов“, а ключовете лежат някъде на дъното на канала. Често по него може да срещнете талантливи артисти и творци.

Водната площ е зарибена, но риболовът е забранен, защото тук се провеждат част от „Световните първенства на нациите по спортен риболов“. В престижното ежегодно състезание участват отбори от над 40 държави.

Тук е и Зоологическата градина на Пловдив, разположена в огромния парк на Спортния комплекс, която понастоящем се обновява и ще бъде много по-голяма и по-мащабна от предишната.

---

[22] https://suvlevski.com/za-uchilishteto/istoriya.html

[23]https://www.wikiwand.com/bg/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D1%82_%D0%BD%D0%B0_%D0%93%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B0_%D0%B1%D0%B0%D0%B7%D0%B0_%E2%80%9E%D0%9F%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%B8%D0%B2%E2%80%9C

Гребната база е едно от най-приятните места за спортуване на открито, за разходки и забавления. Тук се провеждат редица състезания, фестивали и концерти на открито като:

- ***Международни състезания по гребни спортове*** - Европейската купа на шампионите; Европейското първенство кану-каяк за мъже и жени; Европейското първенство за юноши и девойки; Световното първенство по гребане за младежи и девойки и др.;
- ***Любителско бягане за здраве в Пловдив*** – 5км любителско бягане всяка неделя през цялата година, организирано от сдружение „Пловдив бяга";
- ***Мърф-предизвикателство*** – включва крос 1,6 км, 100 набирания, 200 лицеви опори, 300 клека и крос от 1,6 км. до финала, като Мърф-крос-фит комплекса е един от най-тежките фит-тестове, който се прави предимно от специалните части, организатор ССО;
- ***Състезания по спортен риболов -*** състезание по спортен риболов за граждани на Пловдив, Световно първенство на нациите по спортен риболов и др.;
- ***Фестивал на цветовете*** - едно от най-новите и заслужаващи внимание събития от цветните облаци, еуфорията и позитивната енергия на една от най-старите традиции на Индия, свързана с равенството между хората, доброто, любовта и красотата на живота, придружено от различни стилове музика, като минимал, транс, хаус, евроденс, дръм-енд-бейс, хип-хоп, ту-степ и др.

Водещ акцент в усилията за повишаване на атрактивността на водните площи в града в момента е създаването на втори, дублиращ гребен канал, който освен спортна насоченост да съдържа в себе си и възможност за рекреативни инициативи. За съжаление до момента идеите са на ниво планиране, но не и в етап на реализиране -проектът носи името екопарк „Марица“ и включва 656 дка залесяване, като самият канал е 105 дка.

Дължината на втория канал ще бъде 2100 м, ширина 45 м, а дълбочината 1,5 м. Двата канала ще имат четири връзки – след финала, на 300 м, на 1100 м и на старта, като междинните връзки са за състезанията по кану-каяк, при които има различни дистанции[24].

Предвиждат се още изграждане на водни атракциони в изкуствено езеро с площ от 37 дка, с островчета в него за гнездене на редки и защитени птици.

Общината планира и други водни площи в голяма част от градоустройствените решения, в това число и голямо езеро по строителния проект на ж.к. „Тракия” в парк „Лаута“, но за съжаление те не са осъществени.

Въпреки добрите практики по възстановяването на „Пеещи фонтани” и част от другите по-малки водни площи в „Цар Симеоновата градина“, броя на водни ареали и елементи от градския дизайн – каскади, водоскоци, шадравани, фонтани и водни огледала пред обществените сгради и комплекси, остава твърде ограничени.

[24] https://bg.wikipedia.org/wiki/Гребна_база_Пловдив#cite_note-2

Биоразнообразие

На територията на град Пловдив са локализирани три обекта квалифицирани като „природна забележителност" и една като „защитена местност", според ЗЗТ[25]. Те притежават специфично биологично разнообразие, по-характерно за неурбанизираните райони от колкото за градската среда.

Природна забележителност „Данов хълм"

Данов хълм (Сахат тепе) се намира се в центъра на гр. Пловдив, западно от „Главната улица". Той е обявен за природна забележителност през 1995 г. по предложение на Сдружение „Зелени Балкани" – Пловдив и решение № 209 / 1992 г. на Общински съвет – Пловдив със заповед № РД-466/ 22.12.1995 г. на МОСВ. Площта му е 53 дка. Целта на обявяването е запазване на хълма, изграден от сиенитни скали, представляващ уникално геоморфоложко образувание от гледна точка на разположението му и природо-научната и естетическата му стойност.

Данов хълм (или Сахат тепе), притежава сравнително беден от флористичен състав, като причината от една страна е сравнително малката му територия, а от друга - осезаемото антропогенно влияние, пряка функция от централното му местоположение. Неговата локализация е и повод за редица залесителни мероприятия, извършени в исторически разрез. Видове като акация, дъб, липа, конски кестен и други, са изместили естествената растителност.

На Данов хълм има много по-малко представители на редки, защитени и ендемични растения в сравнение с другите два хълма. Тези видове са разпространени по скалистите южни и западни части на склоновете. Сред тях са: сходна метличина (балкански ендемит и защитен вид), хофтианово часовниче, есенен синчец, бяла тлъстига, нисък жълт равнец и др.[26].

Снимка 3. ПЗ Данов хълм - изглед[27]

[25] Закон за защитените територии - https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134445060
[26] https://www.plovdiv.bg/
[27]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8-

Въпреки осезаемата човешка намеса, животинският свят е доста разнообразен. Представен е от няколко вида земноводни, редица синантропни водове птици, както и бозайници (невестулката, черен пор, различни видове гризачи, прилепи и др.).

Режимът на защитената територия е определен от Закона за защитените територии и заповедта за обявяване, според тях в границите на природната забележителност е забранено:

• всякакво строителство, с изключение на поддържане на съществуващи сгради, алеи и паркови съоръжения;

• разрушаване и изземване на скални маси;

• унищожаване и увреждане на естествената и паркова растителност;

• безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата;

• паленето на огън;

• паша на домашни животни.

Природната забележителност се стопанисва и охранява от Община Пловдив под контрола на РИОСВ – Пловдив.

Природна забележителност „Младежки хълм“

Природна забележителност „Младежки хълм“ е първата обявена за защитена територия в пределите на града. Още през 1970 г. южната част на хълма, с площ 3 ха е приела статута на природна забележителност (Заповед № 707 / 09.03.1970 г. на МГТП).

Целта на обявяването е запазване на естественото находище на редки за нашата флора растителни видове, между които и българските и балкански реликтни ендемити -четинеста звъника, подуточашково клинавче, румелийска жълтуга.

Младежкият хълм (Джендем тепе) се намира в югозападната част на гр. Пловдив. През 1995 г. по предложение на Сдружение „Зелени Балкани“ – Пловдив и решение № 209/1992 г. на Общински съвет – Пловдив, площта на природната забележителност е увеличена на 36,2 ха, като обхваща почти цялата територия на „Младежки хълм“. Целта на разширяването е запазване на хълма, изграден от сиенитни скали, представляващи уникално геоморфоложко образувание, от гледна точка на разположението му и като находище на редки ендемитни растения (Заповед№ РД-466/22.12.1995 год. на МОСВ).

Младежкият хълм се отличава от другите два хълма с богатството си от редки и защитени растителни видове и съобщества, които могат да бъдат отнесени към първичната флора на пловдивските тепета. Основната цел е запазване на естествено находище на редки за нашата флора растителни видове, на които той е твърде богат поради уникалното си географско положение и релеф, между които българските и балкански реликти и ендемити като: четинеста звъника, подуточашково клинавче, румелийска жълтуга и пр.

%D0%B8-
%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-
%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%BF%D0%B7-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2-%D1%85%D1%8A%D0%BB%D0%BC/

Тези видове са разпространени главно по южния и по незасегнатите части от източния и югозападния склон на хълма.

Снимка 4. ПЗ Младежки хълм - изглед[28]

Поради засилената човешка намеса, започнала още с унищожаването на вековните дъбови и брястови гори, заемали цялото пловдивско поле и последвалите залесителни дейности, по-късно продължили и до днес, силно се е променил видовият състав и характерът на растителността по хълмовете. Естествените тревисти растения са почти изцяло унищожени и заменени с типични рудерални видове[29].

Въпреки това на Младежкия хълм се срещат редица редки, ендемични и защитени растителни видове, характерни за някогашната флора на хълмовете, което го отличава от Данов хълм и Хълма на Освободителите. Тези видове са разпространени главно по южния и по незасегнатите части от източния и югозападния склон на хълма, като:

- румелийски кантарион (Hypericum setiferum) – локален ендемит;
- сходна метличина (Centaurea affinis) – балкански ендемит и защитен вид;
- фривалдско плюскавиче (Silene frivaldskyana) – балкански ендемит;
- средиземноморски шпорец (Delfinium halteratum);
- румелийски кантарион (Hypericum rumelicum);
- бенедитска пресечка (Cnicus benedictus);
- храстовиден хрищел (смин) (Jasminum fmticans);

[28]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8-%D0%B8-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%BF%D0%B7-%D0%BC%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%BA%D0%B8-%D1%85%D1%8A%D0%BB%D0%BC/

[29] https://greenbalkans.org/bg/Opazvane_na_vidovete

- игликова айважива (Alkanna pn'muliflora) – балкански ендемит и защитен вид;
- нисък жълт равнец (Achillea depressa);
- жлезиста белоочица (Buglossoides glandulosa) – балкански ендемит и защитен вид,
- влакновидно коило (Stipa capilata);
- родопска незабравка (Myosotis rhodopaea) - български ендемит и др.

Животинският свят е разнообразен, но не се различава от другите ПЗ на Пловдив - пределната близост и подобен характер на площите не предполага сериозни различия. Тук се срещат видове като: кълтици, катерици и др. От птиците на Младежкия хълм голям интерес представлява присъствието на защитения вид горската ушата сова (Asio otus), чието зимовище се намира на дърветата между блоковете в подножието на хълма. От другите видове птици на хълма се срещат предимно представители на синантропни видове:

- гугутката (Streptopelia decaocto);
- скореца (Sturnus vulgaris);
- домашното и полското врабче (Paser domestica; P. montanus);
- големият синигер (Parus major);
- славеят (Luscinia megarhynchos).

Режимът на защитената територия е определен от Закона за защитените територии и заповедта за обявяване, като според тях в границите на природната забележителност е забранено:

- всякакво строителство, с изключение на поддържане на съществуващи сгради, алеи и паркови съоръжения;
- разрушаване и изземване на скални маси;
- унищожаване и увреждане на естествената и паркова растителност;
- безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата;
- палене на огън;
- паша на домашни животни;
- внасяне на нехарактерни растителни видове.

Защитената територия се стопанисва и охранява от Община Пловдив под контрола на РИОСВ – Пловдив.

Природна забележителност „Хълм на Освободителите“

Хълмът на Освободителите е обявен за „природна забележителност“ през 1995 г. (Заповед РД- 466/22.12.1995 г. на МОСВ) с обща площ 220 дка по предложение на Сдружение „Зелени Балкани“ – Пловдив и решение №209/1992 г. на Общински съвет – Пловдив.

Целта на обявяването е запазване на хълма, изграден от сиенитни скали, представляващ уникално геоморфоложко образувание от гледна точка на разположението му и природо-научната и естетическата му стойност.

Природна забележителност „Хълм на Освободителите“ придобила спецификата на сегашния си облик поради силната антропогенна дейност, която в годините е довела до практически пълна подмяна на естествената среда. Само във високите скалисти части на склоновете все още се срещат отделни екземпляри от видове, които могат да бъдат отнесени към някогашната първична флора на хълма: червена хвойна, пистация, южна копривка, румелийска жълтуга и др.

От редките защитени и ендемитни видове на Хълма на Освободителите в скалистите и недостъпните части се срещат балкански ендемити:

- фривалдскиево плюскавиче (Silene frivaldskiana);
- румелийски кантарион (Hypericum rumelicum);
- хелдрайхиева алцеа (Alcea heldreichii);
- румелийска жълтуга (Genista rumelica);
- сходна метличина (Centaurea affinis).

От българските ендемити: румелийски иглолистен кантарион (Dianthus pinipholius var. rumelicum) и вече унищожената родопска мерендера (Merendera rhodopaea).

От гледище на животинския свят не се наблюдават особени различия спрямо другите защитени ареали на града - интерес представлява присъствието на горската ушата сова (Asio otus) - през зимата може да се наблюдава нощуването ѝ на групи по дърветата в отделни райони на хълма. От бозайниците в защитената територия се срещат невестулката (Mustela nivalis), черният пор (Mustela putorius), кърпицата (Taipa еигареа) - сравнително често срещан вид в лесопарковата част и мишевидни гризачи. От прилепите са установени ръждив вечерник (Nyctalus nyctalus) и кафяво прилепче (Pipistrellus pipistrelius).

Снимка 5. ПЗ Хълм на Освободителите - изглед[30]

[30]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8-%D0%B8-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%BF%D0%B7-%D0%B1%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B6%D0%B8%D0%BA%D0%B0/

Режимът на защитената територия е определен от Закона за защитените територии и заповедта за обявяване, според тях в границите на природната забележителност е забранено:

• всякакво строителство, с изключение на поддържане на съществуващи сгради,алеи и паркови съоръжения;

• разрушаване и изземване на скални маси;

• унищожаване и увреждане на естествената и паркова растителност;

• безпокоене на птиците, вземането на яйцата и малките им, разрушаване на гнездата;

• паленето на огън;

• паша на домашни животни.

Защитената територия се стопанисва и охранява от Община Пловдив под контрола на РИОСВ – Пловдив.

Защитена местност „Нощувка на малък корморан – Пловдив“

Защитената местност се намира по поречието на р. Марица, в района на моста на 6-ти км край града. Обявена през 2006 г. със заповед № РД-644/05,09.2006 з. на МОСВ, с цел опазване местообитание, място за почивка и струпване по време на миграция на световно застрашения и защитен вид Малък корморан (Phalacrocorax pygmeus).

Защитената местност обхваща поречието на р. Марица с обща площ 820,907 дка, от които към Община Пловдив попадат 408,560 дка от защитената територия.

Малкият корморан, известен още като малка дяволица, е един от трите вида корморани, срещащи се в България. Той е с големина на врана, с лъскаво чернокафяво оперение. Видът е тясно свързан с различни по характер водоеми, като избягва само бързотечащи води. Гнезди колониално, като гнездата му са разположени сред колониите от чапли и други водолюбиви птици. Гнездата могат да са разположени, както в тръстикови масиви, така и на дървета. Когато птиците не са безпокоени, от гнездата излитат по 3-4 малки. Малкият корморан се храни с дребна риба и други дребни водни организми, включително и безгръбначни. В България освен през гнездовия период се среща и в периода на миграция и през зимата, когато е най-многоброен.

Снимка 6. ЗМ „Нощувка на малък корморан – Пловдив“[31]

[31]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8-

С най-голяма численост са местата за зимуване край Черноморското крайбрежие, а зимната нощувка на вида в границите на защитената местност е най-голямата по поречието на р. Марица и за цялата Тракийска низина. Птиците могат да бъдат наблюдавани от края на септември, когато пристигат, до края на март – началото на април, когато отлитат към местата за гнездене. В района на защитената местност Малкия Корморан нощува по клоните на върбите, намиращи се под моста на р. Марица. Според Националната банка за орнитологични изследвания при БДЗП, 2002 г. числеността на Малкия Корморан в нощувката край Пловдив е намаляла наполовина в периода 1996 – 1999 г.

Малкият корморан е сред видовете, най-силно застрашени от окончателно изчезване, поради което видът е включен в списъка на Световно застрашените видове като „полузастрашен“ (Collar et ai., 1994). На европейско ниво е отнесен към категорията „уязвим“ (Tucker & Heath, 1994).

Малкият корморан е включен в Приложение I (строго защитени видове на Директивата за птиците). Видът фигурира в Приложение II на Конвенцията за мигриращите видове и в Приложение II (строго защитен вид) на Бернската конвенция. Според българското законодателство е защитен за територията на страната вид (Приложение III на Закона за биологичното разнообразие).

Факторите, които влияят негативно върху вида са пресушаване и влошаване качествата на влажните зони, бракониерски и планови изсичания на дървесната растителност в местообитанията на Малкия корморан, безпокоене, пряко преследване и отстрел на птиците от бракониери и в рибовъдните стопанства. Ето защо още една форма за опазване на вида е териториалната защита на местообитанията му.

Режимът на защитената територия е определен от Закона за защитените територии и заповедта за обявяване, според тях в границите на защитената местност е забранено:

• изсичане и опожаряване на дървета;

• добив на пясък и други инертни материали, с изключение на добив съгласно издадените до влизането на тази заповед в сила разрешителни от Басейнова дирекция за управление на водите „Източнобеломорски район“ в Пловдив[32].;

• ловуване;

• строителство, с изключение на хидротехнически съоръжения за осигуряване проводимостта на реката, както и ремонт и поддръжка на съществуващата инфраструктура.

Друга форма за опазване на биологичното разнообразие е *Натура 2000* - общоевропейска екологична мрежа от защитени зони, чието изпълнение е задължително условие за членство в ЕС. Стратегията за изграждането й у нас е

%D0%B8-
%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-
%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B0-
%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-
%E2%80%9E%D0%BD%D0%BE%D1%89%D1%83%D0%B2%D0%BA%D0%B0-
%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8A%D0%BA-%D0%BA/

[32] https://earbd.bg/Kontakti-c131

разработена по препоръка на Д. Причард (експерт по международно законодателство към Кралското дружество за защита на птиците, Великобритания), от работни групи с широко обществено представителство в началото на века. Главна цел на Натура 2000 е създаване на общи правила за защита на природата в ЕС. Опазването на защитените зони в нея осигурява устойчивото съществуване на местообитания и видове, като основните политически цели за страните от ЕО са: спиране на загубата на биоразнообразие, поддържане и/или възстановяване на благоприятното състояние на защитените природни местообитания и видове. Това означава *запазване и стабилност на природните местообитания* (разпространението и екологичните вариации, площта и качеството и/ или където е необходимо възстановяването им) и *запазване и стабилност на видовете* (стабилност на разпространението и генетичните вариации, на обитаваната площ, на качество на популацията и/ или където е необходимо и възстановяването им) по общ модел.

Съгласно ЗБР[33] мрежата от защитени зони включва:

- *Защитени зони (ЗЗ) за опазване на дивите птици* - Директива 79/409/ЕЕС за птиците (SPA);
- *ЗЗ за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна* - Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите (PSCI).

Защитените зони са определени на научна основа, като картите и стандартните формуляри с данни за тях са предоставени на МОСВ след проучването им на различни етапи от 1996 г. и в дестинация Пловдив те са три: Защитена зона „Река Марица“ (BG 0000578), Защитена зона „Марица – Пловдив“ (BG 0002087) и Защитена зона „Рибарници Пловдив“ (BG 0002016).

Защитена зона „Река Марица“

Защитена зона „Река Марица“ (BG 0000578), обхваща поречието на р. Марица в участъка й от областите Пазарджик, Пловдив, Стара Загора и Хасково. Общата площ на защитената зона е 14 693,10 ха. Зоната е важен биокоридор, свързващ зоните в цяла южна България и е определена по Директивата за хабитатите.

Снимка 7. Защитена зона „Река Марица“ (BG 0000578)[34]

[33] Закон за биологичното разнообразие - https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135456926

Предмет на опазване в защитената зона са: природните местообитания – алувиални гори от черна елша (Alnus glutinosa) и планински ясен (Fraxinus excelsbi) крайречни смесени гори от летен дъб (Quercus robur), бял бряст (Ulmus laevis), планински и полски ясен (Fraxinus excelsior, F. angustifolia), крайречни галерии от бяла върба (Salix alba) и бяла топола (Populus alba) и др.

Зоната представлява местообитание на редица редки и защитени животински видове, поради което предмет на опазване в нея са:

- ***бозайниците*** **-** лалугер (Spermophilus citellus), видра (Lutra lutra), мишевиден сънливец (Myomimus roachi);
- ***земноводните и влечугите*** - червенокоремна бумка (Bombina bombina), обикновена блатна костенурка (Emys orbicularis), южна блатна костенурка (Mauremys caspica), шипобедрена костенурка (Testudo graeca), шипоопашата костенурка (Testudo hermanni), голям гребенест тритон (Triturus karelinii);
- ***рибите*** - распер (Aspius aspius), маришка мряна (Barbus plebejus), обикновен щипок (Cobitis taenia), балкански щипок (Sabanejewia aurata), горчивка (Rhodeus sericeus amarus).

Защитената зона представлява местообитание и място за гнездене и размножаване на редица ***редки и защитени видове птици***, включени в Приложение I на Директива 79/409/EEC:

- тръстиков блатар (Circus aeruginosus);
- ливаден блатар (Circus pygargus);
- малка бяла чапла (Egretta garzetta);
- осояд (Pernis apivorus);
- ръждива чапла (Ardea purpurea);
- земеродно рибарче (Alcedo atthis);
- нощна чапла (Nycticorax nycticorax);.
- голяма бяла чапла (Egretta alba);
- бял щъркел (Ciconia ciconia);
- черен щъркел (Ciconia nigra);
- малък воден бик (Ixobrychus minutes);
- гривеста чапла (Ardeola ralloides);
- ливаден дърдавец (Crex crex);
- малък креслив орел (Aquila ротаппа);
- орел змияр (Circaetus gallicus) и др.

От тях най-често могат да се наблюдават видовете; Малък корморан/Дяволица[35].

Предприети мерки за опазване - защитен по ЗБР; включен в Червената книга на България[36]; изработен е план за опазването му; част от хабитатите са

[34]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8-%D0%B8-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0-2000/%D0%B7%D0%B7-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0/

[35] Halietor pygmeus, Pallas, 1773: Симеонов и др., 1990: 94; Симеонов, Мичев, 1990: 42.

[36] http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/

включени в индикативния списък на защитените зони по ЗБР - НАТУРА 2000[37]; най-големите места за нощуване през зимата се охраняват от доброволци.

Необходими мерки за опазване - в плановете за управление на териториите по НАТУРА 2000 да бъдат предвидени мерки срещу избиване и безпокойство на зимуващите птици.

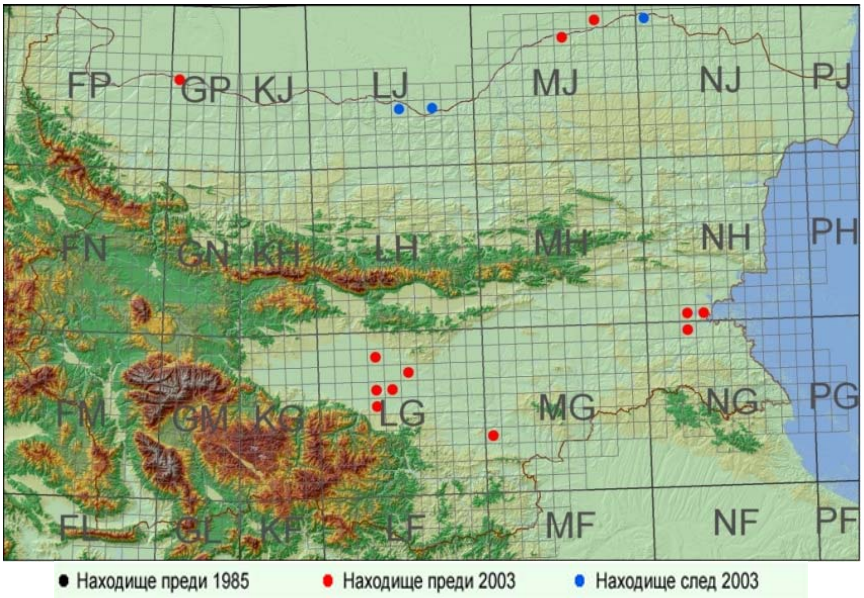

Фиг. 8. Карта на разпространението на Малък корморан[38]

Защитена зона „Марица-Пловдив“

Защитена зона „Марица – Пловдив“ (BG 0002087) обхваща коритото на р. Марица в частта от с. Говедаре, обл. Пазарджик до Гребния канал на Пловдив, заедно с крайречната дървесна и храстова растителност на обща площ от 1117,55 ха. Попада в области Пловдив и Пазарджик. Зоната представлява важно местообитание за редица водоплаващи и водолюбиви птици и отговаря на изискванията на Директивата за птиците. Територията ѝ постоянно се обитава от значителни количества от световно застрашения вид Малък корморан (Phalacrocorax pygmeus).

Островите и пясъчните коси в реката, както и дървесната и храстова растителност по бреговете ѝ са най-важното място по поречието на р. Марица за нощувка вида. Тук се намира най-голямата зимна нощувка на малкия корморан по поречието на р. Марица и за цялата Тракийска низина. В обхвата на защитената зона попада и площта на защитена местност „Нощувка на малък корморан – Пловдив“, Птиците пренощуват тук, а през деня се хранят във водоемите по поречието на реката и в низината.

---

[37] http://natura2000.moew.government.bg/Home/Natura2000ProtectedSites

[38]https://www.google.com/search?q=%D0%9A%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0+%D0%BD%D0%B0+%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE+%D0%BD%D0%B0+%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%8A%D0%BA+%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD&client=firefox-b-d&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=hZbiZxGKbAQbfM%253A%252Cch12v0xsqyTi6M%252C_&vet=1&usg=AI4_-kQifZgBrRCft69seA222L_nmEuFGQ&sa=X&ved=2ahUKEwi2042L2ODpAhVdQEEAHUFXB40Q9QEwAnoECAoQCQ#imgrc=hZbiZxGKbAQbfM:

Освен малкия корморан, предмет на опазване в границите на защитената зона са редица видове птици включени в Приложение I на Директивата за птиците като: голяма бяла чапла (Egretta alba), черен щъркел (Ciconia nigra), поен лебед (Cygnus cygnus), земеродно рибарче (Alcedo atthis).

Тук редовно се срещат и мигриращите птици: малък гмурец (Tachybaptus ruficoilis), голям корморан (Phalacrocorax carbo), сива чапла (Ardea cinerea), ням лебед (Cygnus olor), зеленоглава патица (Anas platyrhynchos), лятно бърне (Anas querquedula), голям ястреб (Accipiter gentiles), обикновен мишелов (Buteo buteo), керкенез (Falco iinnuncuius), калугерица (Vanellus vanellus), речна чайка (Lams ridibundus).

Защитена зона „Рибарници - Пловдив“

Защитена зона „Рибарници Пловдив“ (BG 0002016) се намира след северната промишлена зона на гр. Пловдив, източно от ТЕЦ „Север” на обща площ от 145,76 ха, на територията на Община Пловдив. Общият вид на рибарниците се определя от обрасли с хидрофитна растителност басейни. Преобладават роголистникът, плаващият ръждавец, дяволският орех, щитолистната какичка и др.

Бреговете на басейните са обрасли с папур, тръстика, ежова главичка, острица, шавар и единични върби. Тръстиката и папурът образуват на места острови сред басейните. По дигите има ивици от овощни дървета и тополи.

Защитената зона е определена по Директивата за птиците, като на територията на рибарници Пловдив са установени 87 вида птици, от които 33 са включени в Червената книга на България (1985).

От срещащите се видове 34 са от европейско природозащитно значение (SPEC) (BirdLife International, 2004).

Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 3 вида, а като застрашени в Европа съответно в категория SPEC2 – 7 вида, в SPEC3 – 24 вида.

Рибарниците са място от световно значение за малкия корморан (Phalacrocorax pygmeus) по време на зимуване и миграция, както и за голямата бяла чапла (Egretta alba) през зимата. По време на миграция тук може да се наблюдава и белооката потапница (Aythya пугоса) и голямата бекасина (Gallinago media).

Рибарниците са едно от най-значимите места за почивка по време на миграция за средната бекасина (Gallinago gallinago), сивия жерав (Grus grus), блатната сова (Asio flammeus) и зеленоногата водна кокошка (Gallinula chloropu).

През 1997 г. територията е обявена от BirdLife International за Орнитологично важно място (ОВМ).

Днес Пловдив, поради силното влияние на антропогенния фактор е изгубил един от най-интересните си флористични ареали – *лонгозната гора по поречието на р. Марица*, особено характерна за река Първенешка на територията на „Парк Отдих и култура”. Преломен момент за края на нейното съществуване се явява въвеждането в експлоатация през средата на 80-те години на спортния гребен канал, пълненето на който води до засушаване на прилежащите територии.

На територията на град Пловдив, в регулационните му граници, комплексни проучвания за състоянието на почвите, като природен ресурс не са правени. В отделни разработки, като тези от 1979 год. на ВЛТИ – София –

„Картиране и изследване на растителността“ (доц. инж. Г. Шевкенова), са изследвани и почвите (доц. инж. Св. Генчева) в някои от зелените площи на Пловдив. От тези и последващи частични проучвания се установява, че на хълмовете, парк „Отдих и култура“, парк „Лаута“ и старите - „Цар Симеонова градина“ и градината до площад „Съединение“, почвите са почти ненарушени и по морфологичен строеж почти не се различават от естествените, с изключение на повърхностните хоризонти. При тях се установява изтощаване и влошаване на някои ценни агрохимични свойства. В същите изследвания се отбелязва, че това се отнася за „по-високите части на хълмовете“, докато в „парковите им зони почвите са предимно антропогенни“, типични за градската среда, с ясно изразени характерни особености, като по произход, състав и свойства съществено се различават от естествените почви.

Наред с естественото биоразнообразие в хилядолетния град са оформени много изкуствени места – паркове и градини, които поддържат флората и фауната в урбанистичния ѝ модел. За благоустройството, поддържането на зелените площи, уличните насаждения и производство на посадъчен материал се грижи Общинско предприятие „Градини и паркове“[39]. То стопанисва 9000 дка зелени площи в града[40].

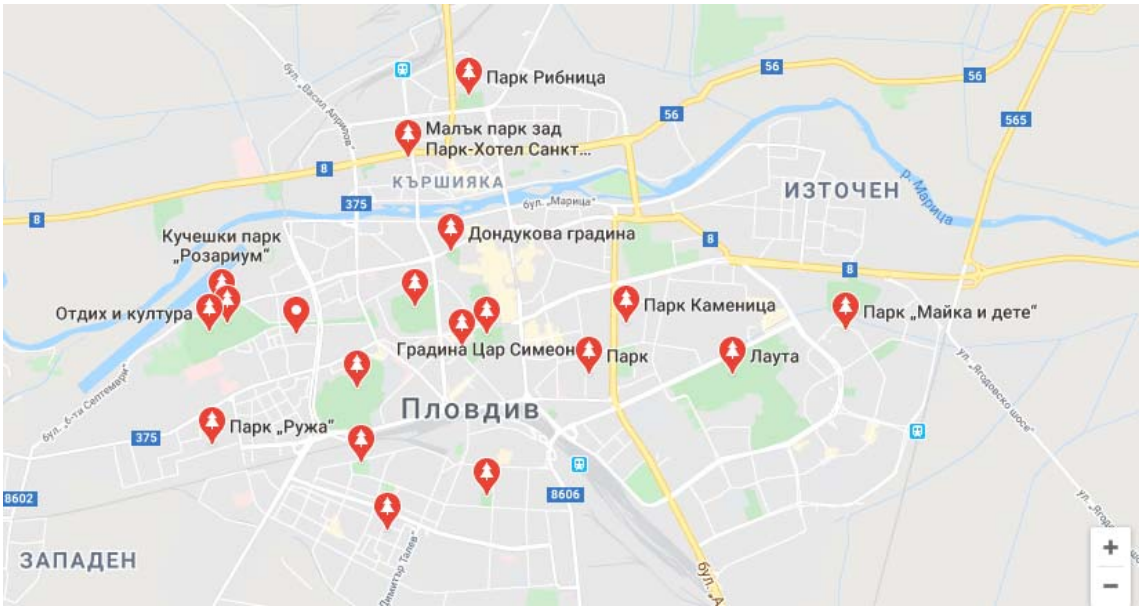

Фиг. 9. Парковете на Пловдив - карта[41]

[39] Създадено с решение №212, взето с Протокол №14 от 24.07.1997 г. на ОС Пловдив, на основание чл.52 и следващите от Закона за общинската собственост и Наредбата за създаване, управление и контрол върху дейността на общинските предприятия, приета с Решение №187 на ОС Пловдив, взето с Протокол № от 02.07.1997 г.

[40] https://gradinipl.bg/index

[41] https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5+%D0%B2+%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%B8%D0%B2&npsic=0&rflfq=1&rlha=0&rllag=42143832,24760367,1573&tbm=lcl&ved=2ahUKEwih9uv59uLpAhVKXBoKHYZCBf4QjGp6BAgLEDM&tbs=lrf:!1m4!1u3!2m2!3m1!1e1!1m4!1u2!2m2!2m1!1e1!2m1!1e2!2m1!1e3!3sIAE,lf:1,lf_ui:1&rldoc=1#rlfi=hd:;si:;mv:[[42.17524618636346,24.832158740283166],[42.1140250435356,24.66976707768551],null,[42.144643014952614,24.750962908984338],13]

В центъра на града се намират „Цар Симеоновата градина“ и „Дондукова градина“, които са сред първите паркове в България. Други по-големите паркове са Ботаническата градина, парк „Бели брези“, парк „Рибница”, парк „Лаута“, парк „Здраве“, парк „Каменица“, парк „Майка и дете“, парк „Ружа“.

Цар Симеоновата градина е най-голямата зелена забележителност на Пловдив и най-важният парк на града. Основният бял дроб в центъра на Филипополис е паметник на парковото изкуство и попада под защитата на Министерството на културата[42]. Тя е едно от любимите места на пловдивчани в сърцето на Пловдив, с тривековна история, но с нова съвременна визия. Тук са възстановени редица архитектурни елементи, запазени са: водоскоци, голямо езеро и класически фонтан на богинята на плодородието Деметра, изваян от италианския скулптор Арнолдо Дзоке. Това е първата творба на големия флорентинец, автор и на паметника на Цар Освободител в София, на емблематичните скулптури на Свободата в Русе и Севлиево, на паметници в Оряхово и Дряновския манастир. Фонтанът е реликва, напомняща за Първото българско изложение[43], както и „Рибарчето”, „Мечката”. Навътре в парка се намира езерото с „пеещите фонтани“, които през лятото привличат хиляди пловдивчани и гости. В парка има много паметници на български духовни водачи, съвременни скулптурни композиции и пластики.

Създаване и история: градината е замислена и осъществена по проект на швейцареца Люсиен Шевалас, известен придворен градинар на турския султан Абдул Азис от края на XIX век.

Швейцарският паркостроител, завършва Парижкия Лесовъден Институт и пристига в България след Освобождението по покана на княз Александър Богориди, генерал-губернатор на Източна Румелия. Под негово ръководство в края на 1891 година, пространството от 70 дка, където предстояло да се организира Първото българско изложение, било заравнено и изчистено от боклуци и храсти. В продължение на само 10 месеца (от октомври 1891 до юли 1892 г.) се създава великолепна градина, за която пишат всички европейски вестници.

Характерни елементи на голямата градина са прекрасни алеи, фонтани, павилиони и езерото с корабчето „Ангел Кънчев“, което е плувало там по времето на Изложението - великолепен спомен на старите пловдивчани. С указ на княз Фердинанд от ноември 1892 г. тя е наречена „Градина Цар Симеон“ и е подарена от княза на българското правителство и на пловдивчани само с едно условие – те да я поддържат[44].

През 1928 г. езерото е предоставено за стопанисване на дружество „Морски сговор“, за развитие на водните и зимни спортове и до 70-те години на миналия век в него се движат лодки и водни колела. През 1975 г. е направена реконструкция на водната площ, като е изградено ново езеро с бетоново корито и „Пеещи фонтани“ със светлинни ефекти. През 2015 г. градината е

[42] https://lostinplovdiv.com/bg/places/%D1%86%D0%B0%D1%80-%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%8F%D1%82-%D0%BE%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D1%81

[43] Първо българско земеделско-промишлено изложение – август-октомври 1892 г.

[44] https://trafficnews.bg/urok-po-istorija/tsar-simeonovata-gradina-predi-124-godini-parkat-kato-39968/

реконструирана в духа на миналото. Възстановени са архитектурни елементи от 1936 г. сред който Фонтана на Деметра и Централния павилион[45].

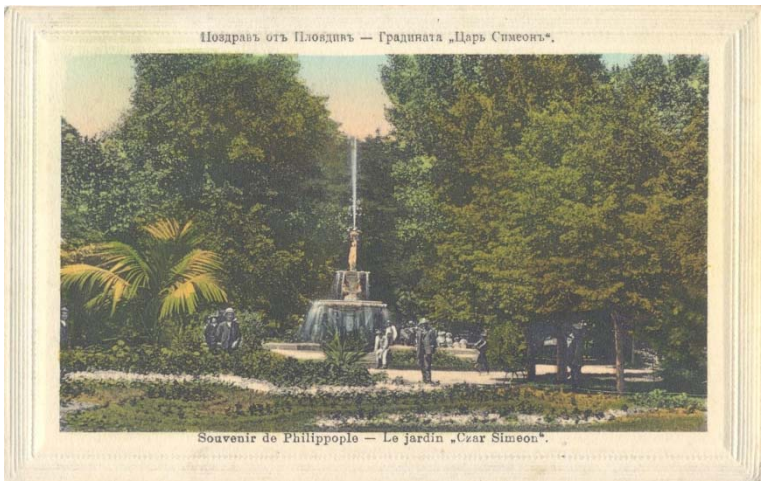

Снимка 8. Градината на пощенска картичка от 1915 г.[46]

Пеещи фонтани са разположени върху 6 дка площ, струите им се изстрелват на височина 20 м, а мелодиите, които звучат от водното съоръжение са предимно класически, с музикална програма всеки петък, събота и неделя. В градината са изградени две нови площадки, с множество забавления за най-малките посетители. По алеите на парка има много чешми, като всяка от тях има собствена история и допринася за цялостната завършена визия на парка. За прекрасната визия допринасят и множеството алеи и цветни лехи, които внасят много настроение и багри. Тук има паметници на български духовници и съвременни скулптори, съчетани с много вкус и напомнящи за древна култура и традиции. Днес Цар Симеоновата градина е място, изпълнено с много дух, детска глъч, феерични фонтани, цветни алеи, - една омагьосваща, зелена приказка, в сърцето на Пловдив.

Снимка 9. Пеещите фонтани[47]

[45] http://landscapeproject.eu/tag/%D1%86%D0%B0%D1%80-%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0/

[46]https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A6%D0%B0%D1%80_%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0#/media/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:BASA-1735K-1-345-24-Tsar_Simeon_Garden,_Plovdiv,_Bulgaria,_1915.jpg

Дондуковата градина[48] е първата градина в Пловдив с представителни, обществени функции. Тя е създадена веднага след Освобождението от прочутия Люсиен Шевалас, като главен вдъхновител и разпоредител за оформянето ѝ е генерал-губернатора на Санстефанска България, княз Дондуков-Корсаков.

Градината е първата обществена зелена площ, която се урежда в центъра на тогавашния най-голям български град - Пловдив, като необходима за неговата представителност. Обявена е за паметник на парковото изкуство[49] и е в режим на опазване на исторически зелени площи в централните градски части. В нея се намират Природо-научният музей и „Дом на младоженците“ с впечатляващата зала „Лотос“. Паметникът на благодарността е открит през 1998 г. на площад „Цар Калоян“ до градината, като символ на благодарността за спасяването на пловдивските евреи. През есента на 2018 г. в градината е оформена първата в България „етноградина“ от седем Лагестремии (Индийски люляк), цъфтящи в различни цветове, като символ на мирното съжителство на различните етноси на Пловдив, като в засаждането на дърветата вземат участие деца от различните общности в града: българска, арменска, еврейска, италианска, руска и турска. Седмото дърво е символ на всички останали етноси, чиито живот, култура и история, са свързани с Пловдив.

Можем да заключим, че въпреки активната човешка намеса, град Пловдив има специфично и богато биоразнообразие, което подчертано може да се разглежда като сериозен туристически ресурс. Разнообразните форми на релефа, както и микроклиматичните особености, за които р. Марица допринася, създават уникален ареал, който благоприятства трайните урбанистични процеси през хилядолетията. Те правят града разпознаваем и привлекателен, изграждат и поддържат сърцето и дробовете на „града на тепетата“.

Източници

1. Алваджиев, Н., Старинни черкви в Пловдив - Летера, Пловдив, 2000 г.
2. Апостолов, Н., Марков, Ив., Туристически ресурси, Университетски издателство ИУ - Варна, 2015
3. Василева, В., Сабриева С., Опазването на природните туристически ресурси – необходимо условие за устойчивото развитие на българския туризъм, Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”, Катедра „Туризъм”
4. География на България БАН, С, 2002
5. Джамбов, Ив., Приносът на гръцкия учен Козмас Миртилос Апостолидис в историческото и културното развитие на Пловдив през XVIII - XIX в.
6. Попова, Н., Природни рекреационни ресурси, УИ „Св. Климент Охридски”, София, 2003
7. Попов, Н., Същност и класификация на природните рекреационни ресурси – Год на СУ, ГГФ, 72 1980, № 2 - География
8. Странджев, И., Пътеводител Пловдив, П., „Бизнес” 2005
9. Тишков, Х., Туристически ресурси в България, С., „Сиела” 2001

[47] http://landscapeproject.eu/2015/05/22/plovdiv-tzar-simeonova-gradina/
[48]https://www.plovdiv.bg/item/ecology/green_system/%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B0/
[49] ДВ, бр.41 от 19.05.1992 г., заповед на НИПК № 37/12.11.1993 г.

10. www.nsi.bg
11. http://www.plovdivairport.com/bg
12. https://www.meteoblue.com/bg
13. https://greenbalkans.org/bg/
14. https://plovdiv.bg/wp-content/uploads/2014/01/plan-za-razvitie-2014-2020.pdf
15. http://www.ncrdhp.bg/